

JANA PRONSKÁ

VIAZANÝ
PRÍSAHOU

JANA PRONSKÁ

VIAZANÝ
PRÍSAHOU

Copyright © 2020, 2026 by Jana Pronská
Cover design © 2026 by Emil Křížka
Cover image by Emil Křížka / AI
Slovak edition © 2026 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-575-0686-7

*Venujem
Vám všemkým.
S láskou*
JANA PRONSKÁ

PROLÓG

NOC SA UŽ PRECHÝLILA DO BRIEŽDENIA, keď vyčerpaná žena na lôžku konečne porodila. Jej zúfalý krik lámal srdce slúžkam i svedkom narodenia dediča. Mala to byť šťastná udalosť, v celom hrade i v podhradí sa bujaro oslavoval príchod vytúženého kráľovho syna. V miestnosti sa však našli aj takí, čo sa neodvážili predčasne tešiť. Nie po tom, čoho boli svedkami...

Kráľovná Anna bola po niekoľkohodinovom utrpení zoslabnutá, ubolená a otupená, necítila potrebu jasať ako jej služobníctvo, ako manžel a jeho priatelia, ktorí sa po tej radostnej novine vrátili do komnaty s krčahmi vína a hlasno vyvolávali na slávu Bohu, rodu, otcovi i narodenému dedičovi. Slúžky chvatne umývali vreštiaceho novorodenca, aby ho mohli ukázať pánovi a jeho poddaným. Dojato drmolili ďakovné modlitby, zatiaľ čo hrdý muž prijímal blahoželanía a ovácie a súril ich, aby dieťa čo najskôr pripravili.

Manželke sa úctivo poklonil, nepýtal sa, ako sa cíti, jej silený úsmev pokladal za pravý, zatiaľ čo ona z jednej strany zvierala ruku babice a z druhej svojej dôverníčky.

„Budte pozdravená, pani moja! Dnes ste mi urobili veľkú radosť, dnes sa moja krajina a môj rod dočkali, máme syna a dediča! Nech mu Boh dá večnú slávu!“ zvolal pyšný otec a so synom, tuho zabaleným v zavinovačke, opustil miestnosť, aby sa ním pochválil celému osadenstvu hradu, ako bolo zvykom.

Svedkovia ho ihneď nasledovali, vykrikovali a ich nadšený jasot sa čoskoro preniesol do každého kúta paláca.

Salvy z diel na hradbách ohlasovali túto veľkú udalosť celému svetu.

Komnata sa po niekoľkých hodinách konečne vyprázdnila, už nebol dôvod strážiť najcennejší poklad rodiny. Pri Anne zostali iba najbližšie priateľky – dvorná dáma Juliet a mladá mníška Kristína – a jedna slúžka, ktorú si kráľovná priviedla do nového domova a ktorej dôverovala.

Rodičke sa však neuľavilo. Opäť jej tvár zachvátil bolestivý krč, čo neuniklo babicinej pozornosti.

„Ešte musí vyjsť z lona plodový koláč, pani moja,“ upokojila Annu a nadvihla prikrývku, aby ju skontrolovala.

„Konečne...“ hlesla Juliet, keď za posledným zo svedkov zavrela dvere, a uľahčene si vydýchla. „Bol to ťažký deň a ešte ťažšia noc... Tunajšie tradície sa mi ani trocha nepáčia, sú také... nedôstojné...“ hovorila a unavene sa blížila ku kráľovninmu lôžku, no vtom zbadala, že babica znepokojene tľoská jazykom, dívajúc sa raz na rodičkinu purpurovú tvár, raz na odhalené lono, a vyplašene mihá viečkami.

„Dovolíte, pani moja?“ spýtala sa babica len zo zdvorilosti, rozhodne nečakala na Annin súhlas. Drsnými prstami začala šmátrať v rodičkinom lone a jednotaj nesúhlasne krútila hlavou.

„Čo to stváraš, Anselma?“ zasyčala ticho Juliet, ktorá z nej ani na okamih nespustila zrak.

„Ccc... nepáči sa mi to... nepáči...“ zahundrala babica a priložila ucho ku kráľovninmu bruchu. S výhražne zdvihnutým prstom bez slova načúvala a na spánky jej vystúpili kropaje potu.

„Krisťe!“ zaúpela po chvíli a uprela na Juliet a Kristínu vydesený pohľad. „Pane na nebi... modlite sa!“ zamumlala.

Keď rodička znovu zastonala a brucho jej stvrdlo,

babica náhle vstala, odvrátila sa a niekoľkokrát sa prežehkala. Oči jej vystrašene behali a v tvári zbledla ako stena.

Ženy hneď pochopili, že niečo nie je v poriadku.

„Hovor, Anselma!“ vyzvala babicu Kristína, nespúšťajúc oči zo svojej priateľky.

„Choď von, Juliet! Hneď! A vymysli si niečo, hocičo, len sem nikoho nevpušťaj!“ zavelila starena a pohľadom ukázala na dvere, za ktorými sa rozliehal hluk. Nervózne si žmolila ruky, niekoľko ráz si ich umyla a utrela a vrátila sa k lôžku rodičky, ktorej dych sa každým okamihom skracoval a tvár sa jej krivila od bolesti.

„Čo sa deje... čo...?“ ozvala sa ticho mladá rodička a zdrapila babicu za sukňu.

„Len pokoj, pani moja, všetko bude v poriadku!“ zaklamala Anselma, sklonila sa k vydesenej Anne a pohľadila ju po tvári. Vedela, že kráľovná jej dôveruje ako nikomu inému, a modlila sa, aby sa tentoraz mýlila... Dúfala v zázrak.

„Vyzerá to, že vaše lono privedie na svet ďalšie dieťa, pani moja... Možno to bude opäť syn... alebo dcéra...“ šepala jej do ucha a snažila sa, aby sa jej hlas netriasol.

„Nie, dnes nie... jedného dňa určite, no dnes nech sa to už skončí... Nech sa to skončí...!“ vzlykala Anna.

„Takto nesmiete hovoriť!“ pristúpila k nej Kristína a na čelo zmáčané od potu jej urobila krížik.

Slúžka, ktorá zostala v miestnosti, sa neopovážila ani hlbšie nadýchnuť, kľakla si do kúta a so zopnutými rukami odriekala jednu modlitbu za druhou.

Juliet už nečakala, prudko otvorila dvere a so srdcom búšiacim až kdesi v hrdle ich za sebou pribuchla. Pred očami mala babicin pohľad plný hrôzy, no neodvážila sa nesplniť jej príkaz. Poznala ju roky, takmer od narodenia, ona i celá jej rodina, rešpektovali ju kráľovskí felčia-

ri, kňazi i veľmoži. Odrodila množstvo potomkov najvznešenejších rodín krajiny.

Juliet sa rozbehla naproti skupine, ktorá sa vybrala vzdať hold matke dediča. Keď prehovorila, hlas sa jej chvel.

„Odpusťte, vážení hostia, moja pani práve zaspala! Vaše blahoželanania si rada vypočuje neskôr, teraz si potrebuje oddýchnuť!“ vyhlásila a ukázala na nádvorie, kde boli oslavy v plnom prúde, na muzikantov, ktorých veselé piesne doliehali až k nim, na stoly plné vyberaných jedál a všakovakých lahôdok. „Moja pani vám želá príjemnú oslavu!“

Juliet zaviedla hostí k hodovným stolom, no nečakala na ďalšiu salvu z diel ani na slávnostné prípitky hrdého veľmoža či biskupa. Ako cudzinke sa jej tieto tradície a okázalé rituály videli nepochopiteľné, ponižujúce, ba priam hlúpe, no musela si na ne privyknuť. Musela, nič iné jej neostávalo.

Keď sa napokon vrátila do komnaty rodičky, neverila vlastným očiam.

„Má v sebe ešte jedno dieťa... druhého potomka, dvojičku nášho dediča...“ ticho šepkala Anselma, upierajúc na ňu pohľad plný hrôzy. „Toto panstvo je prekliate... Stihol ho Boží trest! Rozhodnite sa, panie, tu a teraz...“ dodala a zopár ráz sa zhlboka nadýchla.

Juliet stála ako skamenená. Nevydala zo seba ani hláska, iba civela raz na babicu, raz na svoju priateľku, opäť sa zmietajúcu v ukrutných bolestiach, i na Kristínu, ktorá akoby duchom neprítomná mlčky stála pri okne a hľadela na nádvorie.

„Čo tým chceš povedať?“ vydýchla po chvíli Juliet.

„Zachráňte... moje... dieťa...“ doľahol k nim Annin tichý vzlyk.

„Prečo sa tak hlúpo pýtaš?!“ vyštekla podráždene An-

selma. „Tunajší ľudia naozaj veria, že druhé dieťa z jedného lona pochádza od diabla! Dvojča sa však pýta na svet a ona ho bez pomoci neporodí! Vzpriečilo sa jej v lone, srdce mu bije čoraz slabšie! Kráľovná krváca čím ďalej, tým viac a ja s tým neviem nič urobiť... Modlite sa! Mám strach, že zomrie ona i dieťa!“

Praskot plameňov v kozube odrazu znel príliš hlasno, prehlušil aj dunenie sálv a zúfalé stony rodičky.

„Zachráňte ho... prosím... pomôžte...“ úpenlivo prosila žena pomedzi bolestné stony.

„Nikto sa o tom nesmie dozvedieť... nikto, ak je nám všetkým život milý!“ hlesla Kristína a konečne odlepila pohľad od farebných sklenených tabuliek. Mykla hlavou tak prudko, až sa jej rozkýval mníšsky čepiec a zhasol jednu zo sviec. „Boh nás skúša... On vie, prečo to robí,“ dodala viac-menej pre seba a opäť sa niekoľkokrát prežehнала, až potom sa priblížila ku kráľovnej a pohľadila ju po rozhorúčenej tvári.

„Tlačte, pani moja, tlačte, ako len vládzete!“

~ ~ ~

ROZÁLIA POSTÁVALA vedľa vzdorovitej mladej ženy. Kým sa jej smela vôbec dotknúť a napraviť jej šaty, rozhrýzla si pery takmer do krvi. Barónova dcéra Amália bola stelesnená pýcha.

„Už s tým konečne prestaň! Všetci s tým prestaňte! Naháňate ma ako líšku. Kým nebudem pripravená, nepôjdem nikam! A už vôbec nemám v úmysle nič sľubovať! Môžu byť radi, že som ochotná vypočuť ich, tak ako aj tých pred nimi!“ skríkla Amália a rozčúlene dupla nohou. Založila si za ucho prameň vlasov, ktorý jej pri prudkom pohybe vyklzol z uzla, a rozmarne našpúlila ústa, obdivujúc vlastný odraz vo veľkom zrkadle.

„Otec už tvoju ruku sľúbil, Amália, musíš jeho rozhod-

nutie dnes večer potvrdiť. Nemáš na výber, pytači čakajú a tvojmu otcovi sa toľká nedochvilnosť nepáči, nie je to voči hosťom zdvorilé,“ dohovárala jej vychovávateľka Tereza tak úctivo, ako len bola schopná. Už po ňu bola tretí raz a dochádzala jej trpezlivosť. Starý barón jej svoju dcéru hodil na krk ako závažie, ktoré sám neunesol. Nik by ho neunesol, a ona už vôbec nie.

„Jedinou záchranou pre všetkých na tomto hrade bude, ak sa čoskoro vydá a odíde,“ hlesla ticho Tereza a Rozália sa k nej v duchu pridala. Keby mohla, povie jej to sama a poriadne nahlas.

Keby mohla!

„Nech len čakajú! Ja som sem nikoho nevolala... ani Révaia, ani Varnaia, ani tých ostatných!“ dievčina pohrdlivo vykrivila ústa.

„Nerozumiem ti, Amália. Vedela si, že sa to skôr či neskôr stane. Keď si odmietla Varnaia, Podmanického i Forgáča, otec prikázal, aby si si vzala jedného zo synov grófa Révaia a bola mu dobrou ženou, lebo je to tvoja povinnosť voči rodine. Navyše si to želá sám kráľ,“ pripomenula jej spoločníčka a zatiaľ čo dievčine naprávala čipky na rukávoch, slúžka jej pripínala mohutný náhrdelník zo zlata a drahých kameňov.

„Si jedinou dedičkou obrovského majetku, no tvoj otec nemá výsady ani tituly, ktoré rodine zabezpečí gróf Révai,“ pokračovala Rozália. „Veď uvažuj, vydajom získaš moc, skvelé postavenie na kráľovskom dvore, na ktorom budeš žiariť... Musíš...“

„Nepočula si? Nevydám sa za žiadneho z Révaiových synov! Dost!“ zvrieskla Amália. Len čo jej komorná zaplašperk, vytrhla sa Rozálii z rúk, ignorujúc nakrivo naskladané rukávy honosnej róby. „A vôbec! Ako sa opovažuješ takto so mnou hovoriť?! Prikazovať mi?!“ prskala.

„Je to výhodná dohoda, Amália... budeš môcť cesto-

vať...“ pridala sa vychovávateľka a pristúpila k nej s naškrobeným čipkovým golierom.

Rozália sa prestala snažiť, utiahla sa do kúta a stratila sa vo vlastnom svete nádejí a pochovaných snov, kde ožívali spomienky. Neprítomný pohľad upierala ponad Amáliu do steny medzi dvoma úzkymi vysokými oknami, ktoré zdobili farebné vitráže. Spoznáš krajiny, o ktorých si ani nechyrovala, budeš mať tucet slúžok, ktoré ťa budú rozmaznávať... krásne šaty, najjagavejšie šperky... Budeš mať všetko! hovorievala jej matka a neskôr aj Štefan, ten tomu pevne veril... Vždy sa pri tom usmievala, pre ňu to bola len ilúzia, príbeh, ktorý sa hovorí deťom, aby mali v noci krásne sny. Aj ona ich mávala... kedysi dávno, keď túžila vidieť svet nie iba z veže Blatnice.

Vzdychla si a preglgla hrču, ktorá jej narástla v hrdle zakaždým, keď sa z pamäti vynorila minulosť.

„Tereza má pravdu, Amália,“ ozvala sa napokon aj ona. Jej slová však nezneli nadšene, práve naopak. Boli zatrpknuté tak ako ona, tak ako Tereza, a Amália to dobre vedela.

„Ako sa vy dve opovažujete poučať ma?! Rada by si bola na mojom mieste, však, Tereza? Ty by si si rada vzala akéhokoľvek muža, ibaže o teba nikto nestojí!“ vyštekla napajedene a úmyselne svoju vychovávateľku odstrčila. Vykrivila ústa do posmešného úškl'abku, z misy si vzala hrušku a zahryzla sa do nej. „Ty aj ona,“ ukázala prstom na Rozáliu, „straťte sa mi z očí! Nechápeš, prečo vás tu môj otec ešte trpí, ste ako vyschnuté slivky, na ktoré je hrôza pozerat'! Tak mi urobte aspoň malú láskavosť, nechajte si svoje múdrosti pre seba!“ rečnila s plnými ústami, sledujúc, ako sa vychovávateľka náhli k dverám. Keď ich za sebou zaplesla, Amália sa zamerala na Rozáliu a prevrtala ju posmešným pohľadom. „Ani o teba nik nestojí, lebo si ako kostolná myš, nemáš čo ponúknuť, iba

ak hanbu! A navyše si škrata!“ nenávisťne jej vmietla do tváre.

„Stačí, aby si mi otvorila bránu...“ Rozália chcela byť čo najskôr za dverami, no tentoraz ju Amália prinútila zastať. Chvíľu sa rozhodovala, či jej vôbec stojí za to, veď urážky a ponížovanie boli pre tú nešťastnú stvoru také prirodzené ako dýchanie.

„Vieš, panna Amália, život je strašne vrtkavý a nepredvídateľný. Opäť ma urážaš, mňa i všetkých naokolo, a pritom stojíš pred zrkadlom, ktoré kedysi patrilo mne, takisto ako tvoje šaty i šperk, čo máš na krku. Z celého srdca ti želám, aby si pre jedinú chybu nemusela pykať do konca života. A že som škaredá? No čo už, taká som sa narodila a takú ma Boh chcel!“

Amália zbledla a zvyšok hrušky hodila na zem. „Okolnosti sa zmenili, Rozália, zmier sa s tým! Sama si si na vine! Mám pocit, že príliš často zabúdaš, kde je tvoje miesto a aký ostrý smie byť tvoj jazyk! Budem sa musieť opäť pohovárať s otcom, zdá sa mi, že zneužívaš jeho láskavosť a dobré srdce! Trpím ťa tu iba preto, že sa môj otec nad tebou zľutoval, inak by si už dávno kydala hnoj z maštali alebo chodila po žobraní s biľagom na čele!“ vyštekla a povýšenecky si ju premerala.

Po všetkom, čo Rozália prežila, ju už slová dievčaťa ako Amália nemali raniť, napriek tomu sa to dnes opäť stalo. Pozrela sa na svoj odraz v zrkadle, na sivú mátohu bez života, ktorou sa stala; kedysi žiarivé belasé oči s tyrkysovým odtieňom stratili iskru i lesk, pripomínali uhlíky vo vyhasnutej pahrebe. Kútiky pier jej ovisli a medzi obočím sa usadili dve hlboké vrásky.

Nie, už nie je paňou, ale väzňom vo vlastnom dome, slúžkou rozmaznanej, sotva šestnásťročnej dievčiny, ktorá drahé šperky na svojej hrudi povyšuje nad záujmy rodiny, ktorá brokát a čipku miluje väčšmi než sídlo, čo jej

hrou osudu spadlo do lona, ktorá ani netuší, aký je život premenlivý. Myslí si, že svet sa krúti okolo jej zreníc, okolo jej zlatých lokní, okolo jej hlúpych a naivných želaní.

Jediné, čo Amáliu ako-tak ospravedlňovalo, bola zlá výchova. Barón Komorovský, z vôle Jána Zápoľského kapitán na Blatnici, dal svojej jedinej dcére priveľa voľnosti, priveľa slobody a živil v nej ilúziu, že má právo rozhodovať o svojom osude. Za túto chybu bude jedného dňa pykať. A možno ani nie... Urodzené krásotinky odedé do brokátu šťastena miluje...

Mohla sa opäť brániť, mohla jej otvorene povedať, čo si myslí, že tu zostáva rovnako neochotne, ako ju ona neochotne znáša. Amália nemá tušenia, čo sa vôkol nej deje. A možno aj keby to vedela, nič by nepochopila. Je krásna ako obrázok, ale hlúpučká...

Rozália odvrátila hlavu a hrdo sa vystrela. Zhlboka nabrala vzduch do pľúc a napočítala do desať, kým sa znova ozvala.

„Pravda je, že v sieni ťa už niekoľko hodín netrpezlivo očakávajú, robíš hanbu otcovi a svojou povýšenosťou urážaš hostí,“ povedala, čo musela. Nesklonila hlavu, hoci jej srdce v hrudi búšilo ako zvony neďalekého kostola.

„Neopováž sa ma poučať, lebo prisahám, že skončíš ako túlavá mačka!“ vyštekla Amália a tvár jej očervenela.

„Kiežby... ale na to tvoje prosby ani slzy nestačia! Tak sa prestaň vyhrážať!“ odvrkla Rozália a odkrivala k dverám, na čo Amália popudene rozhodila rukami.

„Dúfam, že aspoň ten chýrny pevec konečne dorazil! Otec sľúbil, že na dnešnej oslave bude spievať iba pre mňa!“ Amália v okamihu zmenila tému a Rozália sa zo všetkých síl snažila nedať najavo nevôľu. Iba stroho prikývla a nenamáhalo sa dievčine vysvetliť, že pevca jej poslal budúci manžel ako zasnubný dar.

Opäť vykročila a v zrkadle sa mihol jej odraz. Počula,

ako na podlahe šušti drahý purpurový brokát a klopokajú črievice, ako v kazete cingajú šperky, keď sa v nich Amália prehrabáva, ako vydáva príkazy slúžkam, čo ju obletujú sťa včely práve rozkvitnutý strom.

Sú to jej šperky, jej brokát a čipky, jej komnata, jej slúžky, jej domov, dočerta!

Nevydržala to, dych sa jej zasekol v pľúcach a mala pocit, že sa zadusí.

Čím skôr k dverám, čím skôr preč odtiaľto! prikázala si v duchu.

„Kam si sa vybrala? Ešte som ti nedovolila odísť!“ zakričala za ňou Amália.

„Ale dovolila, povedala si, že sa ti mám stratiť z očí, tak idem, aby som neurážala tvoj jemnocit, a zároveň oznámim hosťom, že potrebuješ ešte chvíľu na prípravu, a tiež sa pousilujem zistiť, či je ten pevec pripravený nôtiť iba pre tvoje ctené uši...“ vytisla zo seba. „A pokiaľ viem, tvoje dovolenie nepotrebujem... Nie som tvoja slúžka! Čo keby si konečne prešla od vyhrážok k činom a presvedčila otca, aby ma pustil za hradby? Vydýchli by sme si obidve!“

Našťastie bola Amália priveľmi zaujatá sama sebou a možno sa jej aj uľavilo, že spoločníčku nemusí dlhšie znášať. Rozália po tom radšej nepátrala a vybehla z komnaty, modliac sa, aby sa jej prestalo tmiť v očiach a mohla sa opäť nadýchnuť.

Nezamierila do hodovnej siene, práve naopak, prebehla chodbou k schodisku vedúcemu k veži, doširoka otvorila dubové dvere a vyšla von, na ochodzu horných hradieb, nevšímajúc si štipľavý mráz, ktorý všetko naokolo ozdobil bielym srieňom.

Zhlboka vdýchla studený vzduch, mimovoľne si zotrela slzu, čo sa jej vykotúlala z oka, a ruky si vyložila na chladné kamene cimburia, horúce čelo oprela o bielu

snehovú pokrývku, ktorá sa v okamihu roztopila. Chcelo sa jej kričať, kvíliť, preklínať... Čím si, preboha, vyslúžila toto peklo? No všetky ponosy, čo sa jej drali na pery, zamklo navždy zovreté hrdlo.

Povedali jej, že by už mala byť so všetkým zmierená. Mala by byť... mala... Ale dá sa zmieriť s tým, čo jej osud nadelil? Jedna rana za druhou... Neustále búšiace kladivo napokon rozdrví aj skalú, a ona už nemala ani chuť, ani silu vzdorovať.

Len čo k nej doľahol hluk z nádvoría a prenikavý spev paholkov, pozviechala sa. Do nosa jej udrela vôňa pečeného býka a medoviny, ktorú sluhovia vláčili z pivníc vo veľkých džberoch a pospevovali si pri tom. Azda okrem Amálie všetci vedeli, že sa chystá nielen oslava, ale aj zásnubná hostina. Hotová vec!

Rozália urobila všetko, čím ju barón Teodor poveril, no jeho dcéra očividne žije v inom svete. Čo zasial, to bude žať, pomyslela si mrzuto a upokojila sa. Nie je jej vina, že ho vlastná dcéra nerešpektuje, s tým sa bude musieť kapitán Blatnice popasovať sám.

Ráznym krokom prešla po ochodzi a dreveným scho-diskom zišla na nádvorie. Nikomu sa neprihovorila, aj tak by to bolo zbytočné, minula slúžky, čo sa s košmi plnými jedla ponáhľali do kuchyne, paholkov, náhlivo znášajúcich nakálané polená ku kozubu v hodovnej sieni, aby sa mohli čím skôr pridať k ostatným, ba aj kastelána Lednickeého, ktorý bedlivo dozeral na všetok ten ruch. Takmer každého poznala po mene, poznala všetky ich bôle a trápenia, no uvedomovala si, že už slúžia inému pánovi, ktorý dáva chlieb ich rodinám a na sviatky a výročia im daruje strieborniak.

Všetko sa zmenilo a ľudia, ktorí kedysi slúžili jej a jej rodine, sa prispôbili novým pomerom, tak ako to urobila aj ona.

„Pani moja, bez poriadneho kožucha by ste nemali chodiť po vonku, ešte si niečo nadobaríte! Tento rok na Martina mrzne horšie ako na Troch kráľov...“ zastavilo ju dievča zababušené v plstenej deke, pod bradou upnutej sponou, v náručí nieslo košík plný jablák a hrušiek z pivnice pod strážnou vežou – zídu sa na hodovnom stole.

„Neboj sa, Dorka, budem v poriadku. Chytré porob, čo treba, a potom sa zabav aj ty! Zaslúžiš si!“ posúrila ju a milo sa na ňu usmiala. „Bež a o mňa sa netráp,“ dodala, nečakajúc na odpoveď. Rozbehla sa dolu strmým svahom, prebrodila sa čerstvo napadaným snehom, ktorý za pár minút pokryl nádvorie, až k spodnej bráne, kde odnepamäti stála rodinná kaplnka.

Otvorila dvere a potichu ich za sebou zavrela. Ani sa nepomodlila, nepokľakla pred oltárom, len z držiaka na stene vytiahla facku a opatrne zišla úzkymi, klzkými schodmi do podzemia.

Až tam, pred kamennými sarkofágmi najbližších, keď už bola sama ako prst, prestala v sebe dusiť žiaľ. Jej zúfalý nárek vychádzajúci z hĺbky uboleného srdca sa odrážal od vlhkých stien, vznášal sa v povetrí, volal a prosil. Na hrade ju nikto nemohol počuť, vlastne okrem nej sem nikto nezablúdil, no ona dúfala, že jej rodina vrátane matky, ktorú len prednedávnom uložila do hrobu vedľa otca a manžela, jej žalostný plač tam niekde hore začuje.

„Svätá Mária, Matka Božia... zmiluj sa nad nami všetkými...“ hlesla a uprela oči na kríž nad hrobmi tých, ktorých milovala.

Jeden hrob bol však prázdny – patrilo tomu, kto navždy zmenil osud celej rodiny... i ten jej.

~ ~ ~

SAMUEL ZABABUŠENÝ V HUŇATOM KOŽUCHU stál v závetrí a ruky si zahrieval pohárom horúcej medoviny. Neprítomne hľadel pred seba a počúval spev paholkov, zabávajúcich sa pri pečení býka, a chichot slúžok, čo po-behovali okolo a štedro nalievali chlapom z pariacich sa krčahov. Dievky sa pýrili a nadbiehali svojim vyvoleným, akoby vôbec necítili chlad. Samuel nestíhol privyknuť na kruté mrazy, zuby mu drkotali a líca ošľahané vetrom očerveneli, napriek tomu sa mu táto živelná ľudová veselica na nádvorí páčila väčšmi než strojená zábava v hradnej sieni, kde sa ani po dvoch hodinách nedočkali hviezdy dnešného večera. Koľká nevychovanosť a ne-úctivosť!

Kedy-tedy k nemu pribehla ružolíca dievčina, ponúkla sa, že mu doleje horúcej medoviny z krčaha dôkladne zabaleného vo vlnenej utierke, aby nápoj nevychladol, a keď prikývol, zas odtancovala k vyspevujúcim paholkom.

Pečené mäso rozvoniavalo široko-d'aleko, dozaista ne-dráždilo iba jeho chute. Keď sa konečne objavil majster kuchár, pichol do žeravého mäsa, ochutnal a prikývol, nádvorím sa rozľahol nadšený jasot.

Podľa zvyku sa najlepšie kusy odkroja a na strieborných podnosoch naservírujú na panský stôl a čo zvýši, zostane služobníctvu, takisto ako niekoľko súdkov medoviny, ktorej si už chlapi hojne dopriavali. Sľúbil im to pán hradu, hrdý otec budúcej nevesty, budúcej ženy Samuelovho priateľa.

Preto, no nielen preto sa na túto cestu vydal. Mal aj inú povinnosť. Tú, ktorú cítil ako nesplnený sľub. Ani mu ne-napadlo, že príde neskoro!

„Budete si ešte želať?“ oslovila ho dievčina s nebesky modrými očami a pretrhla niť neveselých spomienok. Usmievala sa, z krčaha stúpala para a roztápala srieň na

jej čepci, kropila ružové líca s chutnými jamkami. Bola pekná a určite by nepohrdla mincou za pár chvíľ strávených v jeho spoločnosti večer po slávnostnej hostine.

Samuelov pohľad však upútala postava, ktorá práve vyšla na hradby, oprela sa čelom o cimburie a chvíľu tak zotrvala. Nemala plášť, ktorý by ju chránil pred vetrom i mrazom, akoby si ani neuvedomovala, kde je a čo sa jej môže stať. Vyjsť von len tenkých šatách rozhodne nebolo múdre.

„Kto je to?“ opýtal sa dievčiny, ukazujúc na ženu na hradbách, no tá len mykla plecami.

„Tak kto?“ ozval sa znova a chytil slúžku za ruku, keď sa chcela zvrtnúť a ujsť.

„Nik dôležitý...“ zamrmlalo dievča a v okamihu zvažnelo. Vytrhlo sa mu zo zovretia, chrániac medovinu v krčahu.

„Takže slúžka? A prečo potom neposluhuje ako ty?“ opýtal sa celkom pokojne, no dievčina nervózne zamihala viečkami.

„Radím vám, pane, držte sa od nej čo najďalej! Nemá vám čo ponúknuť!“ odvetila neochotne a rýchlo sa pobrala preč.

Samuel však nebol z tých, čo sa uspokojia s vyhýbavou odpoveďou.

Opäť uprel pohľad na ženu, ktorá opatrne zišla z hradieb. Očividne krívala, no napriek tomu sa rozbehla popri múre, schovaná v tieni. Vyhýbala sa všetkým rozjareným sluhom, pristavila sa len pri jednej slúžke, prehodila s ňou zopár viet a náhlila sa k dolnej bráne.

Samuel sa odlepil od múru a pristavil druhú slúžku, opäť s rovnakou otázkou.

„To bola pani Rozália! Viete, kedysi bola na Blatnici paňou, no... Pre dobro nás všetkých aj vás, pane, nechajte

ju na pokoji...“ odvetila smutne Dorka a ponúkla mu ešte horúce pečené jablko.

Samuel skrivil ústa do sileného úsmevu a s poďakovaním odmietol. Nechcel viac vyzvedať a aby utajil nemilé prekvapenie, rýchlo si uskol medoviny.

Takmer prepočul volanie svojho druhu, ktorý už hodnú chvíľu bezradne pobiehal po nádvorí a pýtal sa naňho každého, na koho mu padol zrak. Samuel vedel, že už sa nebude môcť dlhšie skrývať, a popravde mu to prišlo vhod.

„Samuel! Samuel!“

„Tu som!“ nechotne sa ozval.

„Hradný pán a celá spoločnosť sa ťa už nevedia dočkať!“ zvolal Michal, mocný, ozrutný chlapisko. Vykrútil si fúzy, ktoré mu zaberali polovicu tváre, a zamieril k Samuelovi, pričom v jednom kuse hromžil.

„Kde v pekle si?! Ty sa tu potuluješ a laškujes s peknými dievčatami, a nás si nechal trpieť v sieni! To si hovoríš priateľ?!“ zručol naňho. „Pri Komorovského stole je nuda ako na kare, to sú mi pekné zásnuby! Nevesta sa stále neukázala a...“

„Hneď prídem!“ prerušil ho Samuel a napravil si kožuch. „Neboj sa... ani na okamih som nezabudol, prečo som tu!“ dodal mrzuto a vykročil, hneď ako sa žena stratila za bránou.

„Kedy je pre teba hneď?“ opýtal sa Michal a utrel si čelo.

„Čoskoro, zatiaľ si vezmi lutnu a hraj...“ Strčil mu do ruky práve doliaty pohár medoviny a pohol sa za neznámou ženou.

„Ty si sa zbláznil!“ rozhodil rukami jeho druh, až z pohára vyšplechla horúca tekutina a popálila mu prsty. „Došľaka!“ zahrešil. Nechápavo civel na Samuelov chrbát a zlostne mykal fúziskami. „Ja a hrať na lutne?“ zahundral,

keď mu priateľ zmizol z dohľadu. „Naozaj zošalel... Chlapče, čo mi to, dopekla, robíš?“

Samuel vedel, že svojmu priateľovi, ktorý ho sprevádzal odnepamäti, pridáva starosti, no isté veci mu za nič na svete nemohol povedať. Nepochopil by ich. Michal bol vojak, telom i dušou oddaný meču a rytierskym zásadám, ktorým neochvejne veril, no keď si uhol viac, než zniesol, rád si púšťal jazyk na špacírku. Vychovával ho, chránil, učil bojovať, bol mu otcom aj matkou, bol mu rodinou, lebo jeho vlastná ho nikdy neprijala za svojho. Život s biľagom ľavobočka rozhodne nebol med lízať, no on sa napriek tomu nevzdal. Bojoval a víťazil, získal si rešpekt i uznanie. Vlastnými silami!

Sledoval ženu až ku kaplnke na spodnom nádvorí, kde chvatne zmizla za dverami a nechala ich odchýlené. Chvíľu váhal, kým sa odhodlal vstúpiť. Nechcel ju rušiť pri modlitbách, no ona vôbec nevyzerala na to, že chce hovoriť s Bohom. Do nosa mu udrela silná vôňa myrhy a dym z fagle, ktorá nikdy nezhasínala, rovnako ako hrubá svieca pred veľkým dreveným krížom, obklúčeným sochami svätcov na bohato zdobenom oltári. Svieca divoko zablikotala, keď plamienok ponaháňal prievan, tiene na stenách sa roztancovali a pôsobili strašidelne, ale on si to sotva všimol. Prebehol očami prázdnu miestnosť, zahalenú do podvečerného súmraku. Ticho našľapoval, no aj tak sa mu zdalo, že jeho kroky sa na kamennej dlažbe hlasno ozývajú.

A potom začul tlmený vzlyk, krátku modlitbu, prerušovanú plačom. Ten nárek sa stupňoval, prezrádzal zlomené srdce.

Samuel opatrne kráčal za hlasom dolu po strmých šmykľavých schodoch a uvedomoval si, že tam nemá čo robiť. Že je nevítaným votrelcom vo svete ženy, ktorú nikdy predtým nevidel, no predsa dôverne poznal.